

**REFLECȚII ASUPRA UNOR TEXTE DIN CONSTITUȚIA
REVIZUITĂ ÎN 2003, PRIN CARE SE PUNE ÎN DISCUȚIE
TRANSFERUL UNOR ATRIBUȚII ALE STATULUI NAȚIONAL
CĂTRE INSTITUȚIILE EUROPENE**

**OPINIONS ON THE REVISED 2003 CONSTITUTION ARTICLES
WHICH CALL INTO QUESTION THE TRANSFER OF
RESPONSIBILITIES FROM THE NATIONAL STATE TO THE EU
INSTITUTIONS**

AUGUSTIN VASILE FĂRCAȘ¹

Rezumat: Pornim de la premisa optimistă că studiu de față va trezi interes, cel puțin, prin tematica abordată. Considerăm că existența în conținutul Constituției revizuite, a unei legi speciale, ce se adoptă în condiții speciale, pentru realizarea unui scop politico-juridic special, și anume integrarea României în structurile euro-atlantice (în NATO și Uniunea Europeană), cu evidente implicații majore asupra destinului țării noastre, nu trebuie să ne conducă la ideea perturbării sistemului constituțional normativ, care oricum este într-o schimbare, adaptare și armonizare, ci la ideea consacării legii de aderare la valoarea ei adevărată, constituind o lege specială, cu caracter de excepție de la regula prevăzută la art. 73 alin. (1) din Constituție privind categoriile de legi - excepție ce confirmă regula.

Cuvinte cheie: lege, integrare, transfer, instituții

Abstract: Starting from the optimistic premise that this research will arouse interest, at least through the approached theme, we consider that the existence within the content of the revised Constitution of a special law - which is adopted under special circumstances, to achieve a particular political-juridical purpose, namely the integration of Romania into Euro-Atlantic structures (NATO and the European Union) - with huge obvious implications upon the destiny of our country, must not lead us to the idea of

¹ Lector univ. dr., Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Târgu-Mureș, Facultatea de Drept, email: augustinvasilefarcas@yahoo.com

disruption of the constitutional system - a system which is nevertheless a changing, adapting and harmonizing one – but it must lead us to the idea of consecrating the accession law to its true value, being a special Act and an exception rule laid down in art. 73 para. (1) of the Constitution regarding the categories of laws.

Key-words: law; integration; transfer; institutions

1. Considerații introductive

În opinia noastră, revizuirea Legii fundamentale, a conferit Constituției României o nouă dimensiune, o calitate superioară: actul revizuirii marchează un eveniment fără precedent în istoria statului nostru, trasează un nou destin pentru noi, fundamentând politico – juridic intrarea României într-o organizație cu caracter integraționist ca Uniunea Europeană. Nu numai că unele din dispozițiile ei au fost îmbunătățite, sub raportul soluțiilor statuate și al modului în care au fost formulate, dar trebuie învederat faptul că, prin noile texte, s-a creat baza legală, constituțională pentru ca România să se poată integra în structurile euro-atlantice.

2. Legea specială de integrare euroatlantică

Este important de subliniat faptul că, în urma revizuirii Legii fundamentale în 2003, Parlamentul României adoptă unele legi, cu obiect de reglementare specială. Ne referim aici, în mod special la Legea specială de integrare euroatlantică – Legea de revizuire a Constituției a introdus o nouă categorie de legi ordinare și anume legile de aderare la Uniunea Europeană²

²A se vedea, în acest sens, art. 148 alin. (1) din Constituție, care prevede că: „Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor”. Art. 148 a fost introdus prin Legea de revizuire nr. 429 din 23 octombrie 2003. A se vedea și legislația în domeniu: Legea nr. 590 din 22 decembrie 2003 privind tratatele, publicată în M. Of., nr. 23 din 12 ianuarie 2004; Legea nr. 157 din 24 mai 2005 de ratificare a Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană, publicată M. Of., nr. 465 din 1 iunie 2005; Legea nr. 13 din 7 februarie 2008 de ratificare a Tratatului de la Lisabona, publicată în M. Of., nr. 107 din 12 februarie 2008.

Aderarea României la Uniunea Europeană a avut loc la 1 ianuarie 2007. Această dată a fost propusă la summitul de la Salonic din 2003 și confirmată la Bruxelles pe 18 iunie 2004. Raportul de țară privind progresele României din octombrie 2004 a afirmat de asemenea data

și la NATO³. Aceste legi se adoptă în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul parlamentarilor, sacrificând raționalitatea juridică pentru o ascendență politică dictată de oportunități constituționale legate de aderarea României la structurile euro-atlantice⁴.

Precizăm de la început că, în literatura juridică de specialitate a apărut o controversă viu disputată, legată de încadrarea legilor de aderare la Uniunea Europeană și NATO, respectiv raportul acestora cu celelalte categorii de legi. Legea de aderare este reglementată în Constituția revizuită, într-un titlu separate, nou (Titlul V), la art. 148 și art. 149. Într-o opinie bazându-se pe o logică formală, având în vedere că legile de aderare nu sunt menționate la art. 73 alin. (1) din Așezământul fundamental al țării noastre, care reglementează categoriile de legi, respective conținutul specific și modalitatea specială de adoptare a acestora, s-a considerat că ar fi o categorie distinctă, o categorie nouă de legi⁵.

Precizăm că, autorul susține existența unui real conflict între prevederile art. 148 și art. 149, care reglementează legile de aderare, pe de o parte, și art. 73 alin. (1), care stabilește categoriile de legi, pe de altă parte.

Este adevărat că legea de aderare se adoptă în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor, astfel încât, nu se încadrează nici în categoria legilor organice, dar nici în categoria legilor constituționale de modificare a Legii fundamentale. Aceasta, însă, nu trebuie să ne conducă la concluzia că legea de aderare ar fi în conflict, în contradicție cu celelalte categorii de legi.

Împărtășim punctual de vedere al oponentului din această dispută, opinie conform căreia „art. 73 alin. (1) din Legea fundamentală consacră

de 1 ianuarie 2007 ca dată de aderare pentru România și Bulgaria. Cele două țări au semnat Tratatul de aderare pe 25 aprilie 2005 la Abația Neumünster din Luxemburg.

³ Pentru detalii, vezi, art. 149 din Constituție, care prevede că: „Aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor”. România a aderat la Tratatul Atlanticului de Nord, semnat la Washington la 4 aprilie 1949 prin Legea 22 din 1 martie 2004, publicată în M. Of. nr. 185 din 3 martie 2004.

⁴ A se vedea, Muraru I., Tănăsescu E. S. (coord.), *Constituția României : comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 695.

⁵ În acest sens, vezi, Vida I., *Antinomii intraconstituționale*, în *Pandectele Române*, nr. 1 din 2004, p. 182-196.

regula, iar art. 148 alin. (1) și art. 149 consacră excepția de la această regulă, (...) și astfel, suntem în prezența unor legi speciale de integrare euroatlantică”⁶. Așadar, nu se poate concepe existența unei categorii de legi distincte care nu se încadrează în sistemul normativ și care generează „antinomii intraconstituționale”.

În opinia profesorului Ioan Vida, izvorul conflictului derivă din faptul, că: „din punct de vedere substanțial, prevederile legii de aderare la tratatele constitutive ale Uniunii Europene sunt într-o mare măsură de natură constituțională, deoarece deși nu modifică expres Constituția României, fac acest lucru în mod tacit.

În acest sens, Legea de aderare la tratatele constitutive ale Uniunii Europene ar urma să fie o lege care relativizează suveranitatea națională reglementată de dispozițiile art. 2 al Legii fundamentale. (...) Pe acest plan, apare adevărata contradicție dintre legea de aderare și celelalte categorii de legi și suveranitatea națională. Prin legea de aderare la tratatele constitutive ale Uniunii Europene unele atribuții ale statului național sunt scoase din competența titularului suveranității și sunt transferate către instituțiile comunitare sau urmează să fie exercitate în comun cu celelalte state membre ale Uniunii, potrivit reglementării acestora în cadrul tratatelor constitutive”⁷.

Considerăm deosebit de importantă și corectă precizarea profesorului Antonie Iorgovan, care afirma că: „Nu legea de aderare la tratatele constitutive ale Uniunii Europene determină asemenea efecte (adică transferul unor atribuții către instituții comunitare) ci textul Constituției, așa cum acesta a fost modificat și completat prin Legea de revizuire din 2003. Ca atare, soluția este de ordin constituțional și nu de ordin legal”.

Este interesant de comentat însă, dacă nu cumva principiul supremației constituționale [art. 1 alin. (5)] este pus în discuție de prevederile art. 148 și art. 149 din Așezământul fundamental.

Supremația Constituției este calitatea specifică a acesteia, care o situează în vârful piramidei instituțiilor politico-juridice dintr-o societate organizată în stat, care ar trebui să acționeze în conformitate cu principiile și

⁶ Pentru detalii, vezi, Iorgovan A., *Din nou despre revizuirea Constituției (Teze și antiteze)*, în Revista de drept public nr. 2, Editura All Beck, București, 2004, p. 31.

⁷ A se vedea, Vida I., op. cit., p. 188, apud Varga A., *Constituționalitatea procesului legislativ*, Editura Hamangiu, București, 2007, p. 98.

dispozițiile cuprinse în Constituție. Pe un plan mai general, supremația Constituției se răsfrânge și asupra actelor normative adoptate într-un stat⁸.

Dar, ce este suveranitate?⁹ - suveranitatea reprezintă acea calitate a puterii de stat în temeiul căreia această putere are vocația de a adopta orice decizie politică, juridică, economică, militară. Suveranitatea unui stat apare ca unitate a două componente: supremația puterii în interiorul statului și independența acestuia în raport cu alte puteri. În interiorul statului puterea se exercită de autoritățile publice expres investite prin Constituție: Parlament, Președintele României, Guvernul și instanțele judecătorești.

Conform art. 2 alin. (1) din Legea fundamentală: *suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum*¹⁰.

3. Reguli procedurale speciale pentru ratificarea tratatelor internaționale

Merită să fie evidențiat și faptul, că anterior revizuirii din anul 2003, Constituția României dispunea de prevederi generale referitoare la ratificarea tratatelor internaționale (art. 11) și speciale, privind doar interpretarea și aplicarea tratatelor internaționale din materia drepturilor omului (art. 20)¹¹, însă nu cuprindea și reglementări în materia transferului de atribuții statale în sarcina unor organizații internaționale sau a exercitării în comun cu alte state a unor competențe specifice suveranității de stat, așa cum este cazul altor legi fundamentale europene.

Trebuie să se precizeze de asemenea, că acest obiectiv a fost realizat prin art. 148 din Constituție, care stabilește însă și reguli procedurale speciale pentru ratificarea acestui tip de tratate. Acest lucru a condus la existența în ordinea juridică românească a două proceduri de ratificare a tratatelor internaționale, care diferă în funcție de conținutul normativ al actului ce trebuie introdus în dreptul intern: regula în materie este stabilită de

⁸ În acest sens, a se vedea, Muraru I., Tănăsescu S. E., *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2006, p. 60.

⁹ Pentru un studiu amănunțit, a se vedea, în acest sens, Fărcaș A. V., Fărcaș L., *Elemente de drept pentru economiști*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2012, p. 208.

¹⁰ În acest sens, vezi, Fărcaș A. V., Toncean I. R., *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 87.

¹¹ Vezi în acest sens, Fărcaș A. V., Fărcaș L., *Aspecte privind protecția drepturilor omului*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 28 și urm.

art. 11 din Constituție și urmează procedura legislativă obișnuită (valabilă pentru legile organice sau ordinare, după cum conținutul normativ al actului de ratificare este de domeniul legii organice sau ordinare), iar excepția, valabilă doar în materia integrării europene, este precizată la art. 148 din Constituție. Trebuie adăugat aici că excepția astfel identificată se referă doar la majoritatea necesară a fi întrunită în Parlament pentru că actul consensual de drept internațional public să fie transformat în act normativ intern, toate celelalte etape ale procedurii de ratificare fiind însă identice, inclusiv necesara conformitate a tratatului internațional de ratificat cu Constituția [în condițiile precizate de art. 11 alin. (3) din Constituția revizuită]¹².

Tratatul de aderare a României la Uniunea Europeană trebuie ratificat printr-o lege care, datorită majorității necesare pentru a fi considerată adoptată nu poate fi încadrat în nici una din cele trei categorii de legi menționate la art. 73 din Constituția revizuită. Ea nu este o lege constituțională pentru că nici sub aspect material, nici din punct de vedere formal nu se încadrează în această categorie. Tot din perspectiva criteriului formal, legea de ratificare a tratatului de aderare la Uniunea Europeană se distinge și față de legile organice și cele ordinare, întrucât cvorumul la care se face raportarea acestor majorități este unul diferit (în primul caz este vorba de totalitatea parlamentarilor, iar în cel de-al doilea de senatori și deputați considerați ca adunări distincte).

Prin urmare, se poate afirma că în ordinea juridică internă, actul juridic prin care România aderă la Uniunea Europeană are forță juridică inferioară Constituției și legilor constituționale, dar superioară legilor organice și ordinare. Însă legea prin care România aderă la Uniunea Europeană rămâne esențialmente (prin conținutul său normativ) o lege de ratificare a unui tratat internațional, supusă regulilor de procedură specifice acestui domeniu și celor precizate prin art. 11 din Constituția revizuită.

În sfârșit, este necesar să se sublinieze că, Tratatul Atlanticului de Nord este rezultatul unei manifestări libere de voință a unor subiecte de drept internațional public (state) în sensul participării lor la o organizație internațională menită, în zilele noastre, să asigure apărarea colectivă a statelor membre. Prin aderarea la această organizație internațională România nu exercită în mod comun cu celelalte state membre elemente proprii suveranității sale, ci participă de pe poziții de deplină egalitate la adoptarea

¹² A se vedea, Muraru I., Tănăsescu E. S. (coord.), op. cit., p. 1431 și urm.

unor decizii comune, la a căror implementare ulterioară contribuie conform angajamentelor asumate.

4. Concluzii

După cum se poate constata din analiza studiului, concluzia care se impune a fi reliefată este aceea că legislația română consacră garanțiile constituționale pentru ca România să se poată integra în structurile euro-atlantice.

Pe de altă parte, prevederile art. 148 și 149 din constituția republicată care consacră principiul priorității și aplicării directe a actelor unionale nu afectează principiul supremației constituției României consacrat de art. 1 alin. (5).

